

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

**NORMENBUNDEL EXAMENINSTRUMENTARIUM
2010**

Tweede herziene publicatie

Utrecht, oktober 2010

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	2
2	WAARDERINGSKADER	3
2.1	Waarderingskader Examinering	3
2.2	Standaard 3: Dekking exameninstrumenten	3
2.3	Standaard 4: Toetstechnische kwaliteit exameninstrumentarium	5
3	OPBOUW NORMENBUNDEL	6
4	TOELICHTING CRITERIA - EINDTERMGERICHT	7
4.1	Criterium 3.1: Dekkingsgraad	7
4.2	Criterium 3.2: Cesuur	9
4.3	Criterium 4.1: Informatie deelnemer	11
4.4	Criterium 4.2: Afnamecondities	13
4.5	Criterium 4.3: Beoordelingsvoorschrift	15
5	TOELICHTING CRITERIA - COMPETENTIEGERICHT	17
5.1	Criterium 3.1: Dekkingsgraad	17
5.2	Criterium 3.2: Cesuur	20
5.3	Criterium 4.1: Informatie deelnemer	23
5.4	Criterium 4.2: Afnamecondities	25
5.5	Criterium 4.3: Beoordelingsvoorschrift	27
6	TOELICHTING CRITERIA – NEDERLANDS EN MODERNE VREEMDE TALEN 29	
6.1	Criterium 3.1: Dekkingsgraad	31
6.2	Criterium 3.2: Cesuur	33
6.3	Criterium 4.1: Informatie deelnemer	35
6.4	Criterium 4.2: Afnamecondities	36
6.5	Criterium 4.3: Beoordelingsvoorschrift	37

1 INLEIDING

Het Toezichtkader dat de Inspectie van het Onderwijs hanteert bij de beoordeling van het exameninstrumentarium heeft de afgelopen jaren diverse ontwikkelingen doorgemaakt.

Voor het toezichtjaar 2010/2011 is het Toezichtkader bve 2009 van toepassing, inclusief de 'Aanvulling voor 2010 op het Toezichtkader bve 2009'.

De inspectie maakt voor de beoordeling van het exameninstrumentarium gebruik van adviezen van productbeoordelaars. Dit zijn door de inspectie geselecteerde en opgeleide externe vakinhoudelijke deskundigen. Deze *Normenbundel exameninstrumentarium 2010* is in de eerste plaats voor deze productbeoordelaars geschreven. Met deze normenbundel verschaft de inspectie nadere informatie over de wijze waarop zij de exameninstrumenten beoordeelt, mede aan de hand van de adviezen van productbeoordelaars. Uiteraard zullen ook onderwijsinstellingen geïnteresseerd zijn in deze bundel, omdat hierin een uitleg wordt gegeven over de door de inspectie gehanteerde criteria voor de beoordeling van eindtermgericht en competentiegericht exameninstrumentarium. Daarom is de normenbundel licht bewerkt voor plaatsing op de website van de onderwijsinspectie.

Met deze normenbundel heeft de Inspectie van het Onderwijs tot doel:

- het bevorderen van eenduidige begripsbepaling van de criteria die de Inspectie van het Onderwijs hanteert;
- het geven van duidelijkheid over het hanteren van de criteria bij verschillende examenvormen;
- het geven van handvatten over de handelwijze bij de beoordeling van het aangeleverde materiaal.

En als afgeleide hiervan:

- het geven van handreikingen voor instellingen bij het ontwikkelen en construeren van exameninstrumenten.

De normenbundel is een groeidocument. Zodra nieuwe inzichten en ontwikkelingen spelen, zal de normenbundel worden aangepast, dan wel aangevuld.

In deze tweede publicatie van de normenbundel is het hoofdstuk over talen toegevoegd. Daarnaast zijn op enkele punten de voorbeelden en toelichtingen op de criteria in het bestaande deel verfijnd.

NB De Inspectie van het Onderwijs zal in het onderzoeksjaar 2010-2011 de instellingsexamens rekenen gebaseerd op de referentieniveaus nog niet onderzoeken. De instellingen hebben hier nog te weinig ervaring mee opgedaan. Dit is de reden waarom er in deze normenbundel geen hoofdstuk besteed wordt aan het onderdeel rekenen.

2 WAARDERINGSKADER

2.1 Waarderingskader Examinering

Hieronder is het volledige waarderingskader examinering vermeld. De criteria zoals deze van toepassing zijn bij de productbeoordeling, maken hier deel van uit. De standaarden 3 en 4 zijn vervolgens toegelicht.

Thema	Standaarden	Criteria
Onderwijs	1. Vertrouwen beroepenveld examinering	1. Vertrouwen beroepenveld
	2. Borging deskundigheid examinering	1. Borging deskundigheid
	3. Dekking examen-instrumenten	1. Dekkingsgraad 2. Cesuur
	4. Toetstechnische kwaliteit examen-instrumenten	1. Informatie deelnemer 2. Afnamecondities 3. Beoordelingsvoorschrift
	5. Deugdelijkheid examenprocessen	1. Afname 2. Beoordeling 3. Diplomerings of certificering
	6. Borging examinering	1. Kwaliteitsborging
Naleving wettelijke vereisten	7. naleving wettelijke vereisten	1. naleving vereisten m.b.t.: <ul style="list-style-type: none"> • informatie over het examen¹ • commissie van beroep examens • examencommissie • openbare verantwoording

2.2 Standaard 3: Dekking exameninstrumenten

criterium 1: Dekkingsgraad

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten dekken de kwalificatievereisten die zijn aangegeven in het eindtermendocument of kwalificatiedossier zodanig af dat recht wordt gedaan aan het integrale kwalificatieprofiel. Van een toereikende dekking is alleen sprake indien de examinering uitgaat van een toetsvorm die past bij het beheersingsniveau van de vereisten. Uitgangspunt voor de beoordeling van dekkingsgraad is dat alle vereisten uit het kwalificatiedossier onderdeel zijn van het examenprogramma. Er wordt over het geheel van het examen genomen geëxamineerd op het vereiste kwalificatieniveau.

¹ Voor het cohort 2008-2009 diende voor 1 mei 2008 een OER te worden vastgesteld. Vanaf september 2008 geldt de zorgplicht voor de informatievoorziening en is de vorm hiervan vrij. Wel geldt altijd per cohort de inhoud van wat bij de start van de opleiding is vastgelegd.

Eindtermgerichte opleiding

Minimaal 75% van de eindtermen van de deelkwalificatie is geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij de eindtermen van de deelkwalificatie. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

Competentiegerichte opleiding 1^e generatie kwalificatiedossier

Alle kerntaken en de bijbehorende relevante competenties (optellend tot minimaal 75% van de competenties) zijn geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij die kerntaken en competenties. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

Competentiegerichte opleiding 2de generatie kwalificatiedossier

Minimaal 75% van de werkprocessen per kerntaak is geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij de werkprocessen. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

criterium 2: Cesuur

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De cesuur in de exameninstrumenten ligt op een niveau, waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de exameninstrumenten zijn verwerkt. De puntentoekenning en –verdeling, en de wijze waarop het eindresultaat wordt berekend doen niets af aan de betrouwbaarheid van de cesuur.

Eindtermgericht

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als 'voldoende' als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de eindtermen.
- Er is bij een deelkwalificatie sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.
- De cesuur voor de zak/slaagbeslissing ten aanzien van het diploma is dat alle deelkwalificaties die verplicht zijn voor het behalen van het diploma, met gunstig gevolg zijn afgelegd.

Competentiegerichte opleiding 1^e generatie kwalificatiedossier

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als 'voldoende' als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de competenties en kerntaken.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de diplomeerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.

Competentiegerichte opleiding 2de generatie kwalificatiedossier

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als 'voldoende' als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de werkprocessen.

- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare of diplomeerbare eenheid² die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.

2.3   Standaard 4: Toetstechnische kwaliteit exameninstrumentarium

Criterium 1: Informatie deelnemer

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan de deelnemer weet wat er in het examen van hem verlangd wordt en welke punten hij waarmee kan behalen. De deelnemer weet wanneer hij wat moet doen om een voldoende te behalen. Dit betekent dat de beschrijving van opdracht en/of gewenst resultaat, de beoordelingscriteria, de wijze van beoordeling en de cesuurbepaling bekend zijn voor de deelnemer.

Criterium 2: Afnamecondities

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden een examen moet worden afgenomen. De te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie zijn bekend voor de deelnemer en beoordelaar.

Criterium 3: Beoordelingsvoorschrift

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten zijn voorzien van een beoordelingsvoorschrift waaruit de beoordelaar duidelijk kan opmaken op grond waarvan een antwoord of prestatie van een deelnemer met een bepaalde (deel)score moet worden gewaardeerd. Er is beschreven hoe een zo objectief mogelijke beoordeling tot stand komt. Dit betekent dat het exameninstrumentarium de volgende zaken bevat:

- een inhoudelijk correct antwoordmodel of een beoordelingsschema (met beoordelingscriteria)
- een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten)
- een beschrijving van hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering
- een beoordelaarinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van deelnemers beoordeeld moeten worden.

---

² Diplomeerbare eenheid: kwalificatie- of kwalificatieniveau

3 OPBOUW NORMENBUNDEL

De Normenbundel is grofweg opgedeeld in drie onderdelen:

- Deel eindtermen: In dit deel worden de criteria besproken voor examinering die gebaseerd is op eindtermen.
- Deel competentiegericht: In dit deel worden de criteria besproken voor examinering die gebaseerd is op kwalificatiedossiers. Dit zijn zowel kwalificatiedossiers van de 1^e generatie (kerntaken en beroepscompetenties) als van de 2^e generatie (kerntaken en werkprocessen).
- Deel Nederlands en moderne vreemde talen: Dit deel is specifiek gericht op examinering van Nederlands en moderne vreemde talen.

In elk deel worden alle criteria van standaard 3 en 4 besproken. Dit gebeurt telkens op dezelfde wijze. Elk criterium is uitgewerkt in vier tekstvakken, zoals in onderstaande tabel is omschreven.

Tekstvak	Toelichting
1. Criterium	Dit is de tekst van het criterium zoals het in het waarderingskader is opgenomen.
2. Toelichting	In dit tekstvak worden begrippen uit het criterium gedefinieerd, toegelicht en/of betekenis gegeven.
3. Voorbeelden voldoende 4. Voorbeelden onvoldoende	In deze tekstvakken worden voorbeelden van beoordelingen gegeven specifiek gericht op het criterium. Elk voorbeeld is als volgt opgebouwd: Gegeven Hier worden het exameninstrumentarium en de daarin opgenomen onderdelen kort beschreven. Oordeel Dit betreft het oordeel, dit is altijd voldoende of onvoldoende. Argumentatie Dit is de argumentatie bij het oordeel, waarin wordt aangegeven waarom het criterium - op basis van concrete bevindingen - voldoende of onvoldoende is. Indien het oordeel wel voldoende is maar er nog punten zijn die vervolmaakt kunnen worden, worden aandachtspunten vermeld. Opmerking Hier geeft de beoordelaar algemene opmerkingen betreffende het criterium en/of aandachtspunten bij het exameninstrumentarium.

Benadrukt wordt dat de cases die beschreven zijn uitgekilde weergaven van bestaande beoordelingen zijn. In deze Normenbundel zijn alleen de essentiële punten van een beoordeling uitgelicht. Vergelijking met de originele beoordeling is daarom niet mogelijk.

4 TOELICHTING CRITERIA - EINDTERMGERICHT

4.1 Criterium 3.1: Dekkingsgraad

Criterion

De exameninstrumenten dekken de kwalificatievereisten die zijn aangegeven in het eindtermendocument zodanig af dat recht wordt gedaan aan het integrale kwalificatieprofiel. Van een toereikende dekking is alleen sprake indien de examinering uitgaat van een toetsvorm die past bij het beheersingsniveau van de vereisten. Uitgangspunt voor de beoordeling van dekkingsgraad is dat alle vereisten uit het kwalificatiedossier onderdeel zijn van het examenprogramma. Er wordt over het geheel van het examen genomen geëxamineerd op het vereiste kwalificatieniveau.

Eindtermgerichte opleiding

Minimaal 75% van de eindtermen van de deelkwalificatie is geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij de eindtermen van de deelkwalificatie. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

Toelichting

- Is geëxamineerd: betekent dat duidelijk is waar in de toetsen de eindtermen aan bod komen. Dit is bijvoorbeeld aangegeven in een toetsmatrijs of door de eindtermen te vermelden bij de vragen of opdrachten. Met andere woorden welke eindtermen worden door welke opdracht getoetst? Uitgangspunt is dat in principe alles wat in het eindtermendocument aan uitstroomeisen is opgenomen, aan het eind van de opleiding moet zijn getoetst.
- Passende inhoud: het is duidelijk dat de vragen of opdrachten over de inhoud van de eindterm gaan.
- Passende toetsvorm: het is duidelijk dat de wijze waarop getoetst wordt, past bij het werkwoord van de eindterm (bijvoorbeeld: 'voert uit' kan niet met een multiplechoicevraag getoetst worden).
- Voor minimaal 75% (toezichtnorm) van de eindtermen is er sprake van zowel passende inhoud als passende toetsvorm.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 7 eindtermen, 2 toetsen. In de toetsmatrijs zijn alle eindtermen gekoppeld aan de opdrachten in de Proeve van Bekwaamheid. 6 van de 7 eindtermen worden qua inhoud en qua toetsvorm juist geëxamineerd in de Proeve van Bekwaamheid. In de schriftelijke reflectieopdracht komen twee eindtermen aan bod.

Oordeel Voldoende (dekking is 85%)

Argumentatie Eindtermen 1 t/m 6 worden qua inhoud en toetsvorm juist getoetst in de Proeve van Bekwaamheid. Eindterm 7 wordt noch in de PvB, noch in de schriftelijke reflectie opdracht met een juiste toetsvorm getoetst. Meer dan 75% van de eindtermen wordt juist geëxamineerd.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 4 eindtermen, 1 toets. Er is geen verantwoording van de eindtermen gegeven. De beoordelaar kan met zijn

vakkennis wel duidelijk concluderen dat de 4 eindtermen in de toets qua inhoud en toetsvorm juist worden geëxamineerd.

Oordeel Voldoende (100%)

Argumentatie Alle eindtermen worden qua inhoud en toetsvorm juist geëxamineerd.

Opmerking Het is aan te raden om een eenduidige relatie tussen eindtermen en opdrachten te geven.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 36 eindtermen, 8 toetsen. De instelling heeft een groot aantal toetsen aangeleverd, een toetsmatrijs en een cijferkaart. Er is geen verantwoording aangeleverd over de relatie tussen de eindtermen en de toetsopdrachten.

Oordeel Onvoldoende (0%)

Argumentatie Er is geen relatie gelegd tussen de eindtermen en de opdrachten, een verantwoording ontbreekt. De relatie is evenmin uit het materiaal te destilleren. Gezien de grote hoeveelheid eindtermen en toetsen is het niet te bepalen hoe of waar elke eindterm wordt geëxamineerd. Het is niet mogelijk om vast te stellen dat minimaal 75% van de eindtermen in de toets qua inhoud en toetsvorm juist worden geëxamineerd.

Opmerking In verband met de omvang van het exameninstrumentarium (36 eindtermen en 8 toetsen) is het nodig om een eenduidige relatie tussen eindtermen en opdrachten te geven.

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 29 eindtermen, 8 toetsen. Een deel van de praktische eindtermen wordt schriftelijk getoetst. Verder gaat een deel van de vragen in het examen niet over de betreffende eindtermen.

Oordeel Onvoldoende (58%)

Argumentatie De eindtermen 8 t/m 14, 17 en 19 worden schriftelijk getoetst, terwijl de deelnemer moet aantonen of vaardigheden worden beheerst. Daarnaast hebben de vragen bij eindtermen 3 en 6 geen betrekking op deze eindtermen. Minder dan 75% van de eindtermen wordt juist geëxamineerd.

Opmerking Geen

4.2 Criterium 3.2: Cesuur

Criterium

De cesuur in de exameninstrumenten ligt op een niveau, waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de exameninstrumenten zijn verwerkt. De puntentoekenning en –verdeling, en de wijze waarop het eindresultaat wordt berekend doen niets af aan de betrouwbaarheid van de cesuur.

Eindtermgericht

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als 'voldoende' als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de eindtermen.
- Er is bij een deelkwalificatie sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.
- De cesuur voor de zak/slaagbeslissing ten aanzien van het diploma is dat alle deelkwalificaties die verplicht zijn voor het behalen van het diploma, met gunstig gevolg zijn afgelegd.

Toelichting

- De cesuur ofwel de zak/slaag-grens van elke toets, ongeacht de toetsvorm (dus ook de BPV, voor wat betreft de eindtermen die in de BPV worden getoetst), ligt op minimaal 55%.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de eindtermen. Dit betekent dat de punten die te behalen zijn binnen de deelkwalificatie, op een evenwichtige manier verdeeld zijn over de eindtermen. Aan eindtermen kunnen marginaal afwijkende gewichten toegekend worden.
- Vereisten: bij dit criterium worden met vereisten de eindtermen bedoeld.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare eenheid (dit is de deelkwalificatie) die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur. Dit betekent:
  - dat duidelijk moet zijn hoe de scores van alle toetsen leiden tot het zakken of slagen voor de deelkwalificatie, en dat deze scores op een redelijke manier verdeeld zijn over de eindtermen/opdrachten.
  - dat duidelijk is vast te stellen dat de deelnemer de getoetste eindtermen in voldoende mate beheerst.Hierbij is zogenaamde compensatie in principe niet toegestaan.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven deelkwalificatie 50xxx, 16 eindtermen, 2 toetsen. De cesuur is niet expliciet genoemd. Wel is aangegeven dat elke toets 8 eindtermen dekt. Verder zijn voor elke opdracht evenveel punten te behalen en blijkt uit de cijferomzettingstabel dat het behalen van 60% van de punten leidt tot het cijfer zes. Er is ook aangegeven dat voor elke toets minimaal het cijfer 5,5 behaald moet worden.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Uit het aangeleverde materiaal wordt duidelijk dat de deelnemer om te slagen de eindtermen in voldoende mate dient te beheersen. De cesuur van ieder examen ligt op minimaal 55%; er is sprake

van een evenwichtige puntentoekenning en er is sprake van een evenwichtige weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de deelkwalificatie.

Opmerking Het verdient aanbeveling expliciet de cesuur te vermelden, al is deze wel te herleiden.

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 20 eindtermen, 3 schriftelijke toetsen, 1 BPV-toets. De eindtermen zijn evenwichtig verdeeld over de toetsen. Er is aangegeven dat de cesuur voor de schriftelijke toetsen op 55% ligt. Voor de BPV-toets is aangegeven dat alle eindtermen in de taken uit het BPV-werkboek voldoende moeten worden afgerond. En er is aangegeven dat een deelnemer alle toetsen met een voldoende moet afronden.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Uit het aangeleverde materiaal wordt duidelijk dat de deelnemer om te slagen de eindtermen in voldoende mate dient te beheersen. De cesuur van ieder examen ligt op minimaal 55%; er is sprake van een evenwichtige puntentoekenning en er is sprake van een evenwichtige weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de deelkwalificatie.

Opmerking Het verdient aanbeveling expliciet de cesuur te vermelden voor de BPV-toets.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 11 eindtermen, 1 toets, er is geen koppeling gegeven tussen eindtermen en opdrachten. In de aangeleverde documenten is geen cesuur vermeld voor de toets (deze is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal).

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie De cesuur is niet vermeld en deze is evenmin te herleiden uit de aangeleverde informatie. Doordat er geen koppeling is gegeven tussen de opdrachten en eindtermen is ook niet vast te stellen of er een evenwichtige puntentoekenning is en of er een evenwichtige weging van de opdrachten onderling binnen de deelkwalificatie is. Het is hierdoor niet mogelijk om vast te stellen of de deelnemer de eindtermen van deze deelkwalificatie in voldoende mate beheerst.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 20 eindtermen, 14 toetsen. De eindtermen worden veelal meerdere malen getoetst, bijv. eindterm 1, 3 keer, eindterm 4, 11 keer, hierdoor valt het aandeel van een eindterm in het geheel van de deelkwalificatie niet na te gaan. Het aandeel van eindterm 1 in de toets is erg groot (34 punten, cesuur is 39 punten). Bijna alle eindtermen in deze deelkwalificatie moeten in de BPV worden uitgevoerd, maar de BPV telt niet erg zwaar mee.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Het geheel is onoverzichtelijk, omdat er veel toetsen zijn (14) en veel eindtermen in meerdere toetsen voorkomen. Hierdoor is niet vast te stellen of er een evenwichtige puntentoekenning is en of er een evenwichtige weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de deelkwalificatie is.

Eindterm 1 wordt te zwaar gewogen. Verder heeft de BPV-toets een laag gewicht terwijl juist deze toets binnen deze deelkwalificatie erg belangrijk is omdat de deelkwalificatie praktijkgericht is. Samenvattend, er kan niet worden vastgesteld dat de deelnemer een meerderheid van de eindtermen beheerst.

Opmerking Zorg voor een overzichtelijk verantwoordingsdocument waaruit ook het gewicht van de eindtermen blijkt.

4.3 Criterium 4.1: Informatie deelnemer

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan de deelnemer weet wat er in het examen van hem verlangd wordt en welke punten hij waarmee kan behalen. De deelnemer weet wanneer hij wat moet doen om een voldoende te behalen. Dit betekent dat de beschrijving van opdracht en/of gewenst resultaat, de beoordelingscriteria, de wijze van beoordeling en de cesuurbepaling bekend zijn voor de deelnemer.

Toelichting

- **Voldoende informatie:** De deelnemer moet vooraf over die informatie beschikken die nodig is om het examen af te kunnen leggen; de deelnemer mag eigenlijk geen vragen meer hebben over de voorbereiding, uitvoering en beoordeling van het examen.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 18 eindtermen, 3 toetsen. In de schriftelijke toetsen staat het volgende aangegeven: Beschikbare tijd: 50 minuten, te behalen punten: 110, cesuur: 61 punten. De vragen zijn als volgt geformuleerd: Noem drie doelen van de Arbo-wet. Per deelvraag staat het te behalen aantal punten vermeld.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De deelnemer weet wat er van hem wordt verwacht en hoeveel tijd hij heeft. Verder weet de deelnemer waarop hij wordt beoordeeld en waar de cesuur ligt.

Opmerking Informatie voor de deelnemer is door de exameninstelling duidelijk vermeld.

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 15 eindtermen, 1 toets. De informatie voor de deelnemer bevat het volgende: de opgaven, de beschikbare tijd, het aantal te behalen punten, totaal en per vraag, en de cesuur.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De deelnemer weet waarop hij wordt beoordeeld en waar de cesuur ligt en de deelnemer is redelijk geïnformeerd over wat er van hem wordt verwacht. Er zijn wel verbetermogelijkheden. Bij sommige opdrachten heeft de deelnemer meer informatie nodig om de vraag goed te kunnen beantwoorden, omdat hij niet weet wat er verwacht wordt, bijvoorbeeld de vraag "Heb je in de kapsalon te maken met sociale controle, leg uit?". Hierbij is niet duidelijk hoeveel argumenten de deelnemer moet geven.

Opmerking Geen

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 22 eindtermen, 2 praktische toetsen. In de toetsen is aangegeven welke prestatie de deelnemer moet leveren en hoeveel

tijd hiervoor beschikbaar is. De volgende informatie is alleen maar in de beoordelaarinstructie weergegeven: te behalen punten per opdracht en cesuur. De wijze van beoordeling ontbreekt.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie In de instructie aan de deelnemer is het volgende niet vermeld: te behalen punten per opdracht, de criteria waarop hij wordt beoordeeld en de cesuur. Ook weet de deelnemer niet hoe zijn beoordeling tot stand komt. De deelnemer is wel geïnformeerd over welke prestatie in welke tijd van hem wordt verwacht.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2:

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 9 eindtermen, 3 toetsen. De toetsen bevatten essayvragen, de cesuur is aangegeven. Een richtlijn waaraan de 'antwoorden' moeten voldoen ontbreekt evenals de puntenverdeling per essayvraag.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Doordat richtlijnen voor het beantwoorden van de essayvragen ontbreken is het voor de deelnemer niet duidelijk wat er van hem verwacht wordt. Ten tweede is niet duidelijk hoe wordt beoordeeld: de puntenverdeling per vraag ontbreekt. De cesuur is wel vermeld.

Opmerking Bij essayvragen is het van belang om aan te geven wat het antwoord zoal moet bevatten.

4.4 Criterium 4.2: Afnamecondities

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden een examen moet worden afgenomen. De te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie zijn bekend voor de deelnemer en beoordelaar.

Toelichting

- Voorbereidingen: Voor de betrokkenen bij het examen is duidelijk wat zij moeten doen voorafgaand aan het toetsmoment/de aanvang van de beoordeling.
- Toegestane hulpmiddelen: Opsomming van die zaken die een deelnemer tijdens de toets mag gebruiken of juist niet mag gebruiken.
- Context/setting: De omschrijving van het geheel van omstandigheden waaronder de toets wordt afgenomen (bijvoorbeeld door middel van een concrete situatieomschrijving). Dit zorgt ervoor dat de deelnemer goed aan de opdracht kan voldoen en dat de beoordelaar aan de hand van de gestelde criteria kan beoordelen.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 19 eindtermen, 2 toetsen. De proeven van bekwaamheid (aanleg tuinen) bevatten een instructie deelnemer en een instructie beoordelaar. Hierin staat onder andere het volgende aangegeven: de te treffen voorbereidingen, gebruik gereedschap, duur en plaats van de proeve.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Deze examens bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden het examen moet worden afgenomen. De afnamecondities worden duidelijk weergegeven in de instructie voor de deelnemer en de instructie voor de beoordelaar. Hierin zijn de te treffen voorbereidingen opgenomen (voorbeeld: de deelnemer moet zijn tuinontwerp eerst laten beoordelen door een begeleider en moet de eventuele aanwijzingen verwerken. Vervolgens wordt de aanleg van de tuin beoordeeld), welk gereedschap toegestaan is, de duur en plaats van de proeve.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 17 eindtermen, 2 toetsen. De praktijktoets BPV betreft een stagebeoordeling. De context en de afnamecondities zijn beschreven. Er hoeven geen voorbereidingen getroffen te worden.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Deze examens bevatten voldoende informatie op grond waarvan het voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden het examen moet worden afgenomen. Dit is voor de deelnemer en de beoordelaar in het toetsmateriaal opgenomen. Voor de deelnemer is niet expliciet beschreven welke hulpmiddelen hij bij de toets

mag gebruiken of juist niet mag gebruiken, voor de beoordelaar is dit wel duidelijk.

Opmerking Het is een aandachtspunt om in de deelnemersinformatie van de praktijktoets BPV te vermelden welke hulpmiddelen de deelnemer al dan niet mag gebruiken.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 13 eindtermen, 2 toetsen. De toetsen bevatten geen instructie voor de deelnemer en geen instructie voor beoordelaar.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Door het ontbreken van instructie voor de deelnemer en de instructie voor beoordelaar is het niet duidelijk of de te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie bekend zijn voor de deelnemer en beoordelaar.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 36 eindtermen, 8 toetsen. De toetsen bevatten een instructie voor de deelnemer en een instructie voor de beoordelaar. In de toetsinformatie voor de BPV-opdrachten staat dat deze op school óf in de BPV plaatsvinden.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Het is niet duidelijk waar de BPV-opdrachten worden getoetst. Het is daarom onvoldoende duidelijk onder welke omstandigheden het examen moet worden afgenomen. Hierdoor is het mogelijk dat deelnemers niet onder gelijkwaardige afnamecondities worden beoordeeld; de setting is niet gelijk voor elke deelnemer.

Opmerking Geen

4.5 Criterium 4.3: Beoordelingsvoorschrift

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten zijn voorzien van een beoordelingsvoorschrift waaruit de beoordelaar duidelijk kan opmaken op grond waarvan een antwoord of prestatie van een deelnemer met een bepaalde (deel)score moet worden gewaardeerd. Er is beschreven hoe een zo objectief mogelijke beoordeling tot stand komt. Dit betekent dat het exameninstrumentarium de volgende zaken bevat:

- een inhoudelijk correct antwoordmodel of een beoordelingsschema (met beoordelingscriteria)
- een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten)
- een beschrijving van hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering
- een beoordelaarinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van deelnemers beoordeeld moeten worden.

Toelichting³

- Antwoordmodel: Een opsomming van goede, soms van minder goede en foute antwoorden bij open of gesloten vragen.
- Beoordelingsschema: Een schema dat dient als richtlijn bij de beoordeling van antwoorden op opgaven waarbij geen eenduidig antwoordmodel op te stellen is. In het beoordelingsschema worden criteria vermeld aan de hand waarvan het antwoord beoordeeld moet worden. Deze criteria kunnen zowel op de inhoud als op de structuur van het antwoord betrekking hebben.
- Scoringsvoorschrift: In het voorschrift wordt vermeld: de maximaal haalbare toetsscore en de scorepunten per vraag/opdracht, en eventueel nog de aftrekpunten of bonuspunten, een en ander afhankelijk van goede of gedeeltelijk goede antwoorden.
- Beoordelaarinstructie: De beoordelingsinstructie heeft betrekking op zaken als: het geven van aanwijzingen aan de deelnemer tijdens de afname of beoordeling, het voortijdig beëindigen van een examen, het komen tot een eenduidige beoordeling in geval van twee of meer beoordelaars.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 14 eindtermen, 2 schriftelijke toetsen, 1 Proeve van Bekwaamheid. Bij de twee schriftelijke toetsen is een correct antwoordmodel gegeven met daarin het volgende: modelantwoord per vraag, uitleg over hoe deels juiste antwoorden te waarderen en de daarbij behorende puntentoekenning. Bij de Proeve van Bekwaamheid is een document gegeven met daarin de volgende informatie: de beoordelingscriteria, per criterium een norm en een algemene uitleg aan de

³ Bron: Cito (http://citogroep.nl/oenw/info/ttb/eind_fr.htm)

beoordelaar over hoe om te gaan met de criteria, verder is gegeven dat alle criteria met een voldoende beoordeeld moeten worden.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De informatie voor de beoordelaar is compleet. Er is een correct antwoordmodel waarin modelantwoorden voor de schriftelijke toetsen en beoordelingscriteria voor de Proeve van Bekwaamheid zijn opgenomen. Verder is in het scoringsvoorschrift vermeld hoe een beoordelaar tot zijn beoordeling moet komen. Daarnaast is voor de Proeve van Bekwaamheid duidelijk gemaakt hoe de waardering van de vijf onderdelen leiden tot de eindwaardering.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 18 eindtermen, 2 schriftelijke multiplechoice-toetsen. Bij de twee schriftelijke toetsen is een antwoordmodel gegeven met daarin per vraag het juiste antwoord. Er is verder vermeld dat elk juist antwoord 1 punt oplevert.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De informatie voor de beoordelaar is compleet. Er is een antwoordmodel waarin antwoorden op de multiplechoicevragen en de bijbehorende puntenverdeling zijn opgenomen. Verder is in het scoringsvoorschrift vermeld hoe een beoordelaar tot zijn beoordeling moet komen.

Opmerking Al is er geen beoordelaarinstructie met algemene richtlijnen gegeven, de informatie voor de beoordelaar is toch voldoende duidelijk.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1:

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 16 eindtermen, 2 Proeven van Bekwaamheid. Bij de Proeven van Bekwaamheid is een scorekaart gegeven met daarop criteria die als volgt zijn geformuleerd: ploegt de akker, bestuurt de tractor, etc. De beoordelaar kan deze criteria waarderen met V of O. Verder is er geen instructie voor de beoordelaar gegeven.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Er is niet aangegeven wanneer een deelnemer een criterium onvoldoende of voldoende beheerst; concrete beoordelingscriteria ontbreken evenals aan hoeveel criteria moet worden voldaan voor een voldoende. Hierdoor is het risico aanwezig dat niet elke beoordelaar gelijk beoordeeld.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2:

Gegeven Deelkwalificatie 50xxx, 13 eindtermen, 1 essay-toets. De deelnemer dient een tiental vragen uit te werken in een essay. De instructie beoordelaar vermeldt dat er 10 punten te verdienen zijn per vraag.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Er is geen inhoudelijk correct modelantwoord uitgewerkt, noch is het duidelijk hoe deels juiste uitwerkingen gewaardeerd moeten worden (het scoringsvoorschrift ontbreekt).

Opmerking Geen

5 TOELICHTING CRITERIA - COMPETENTIEGERICHT

5.1 Criterium 3.1: Dekkingsgraad

Criterion

De exameninstrumenten dekken de kwalificatievereisten die zijn aangegeven in het eindtermendocument of kwalificatiedossier zodanig af dat recht wordt gedaan aan het integrale kwalificatieprofiel. Van een toereikende dekking is alleen sprake indien de examinering uitgaat van een toetsvorm die past bij het beheersingsniveau van de vereisten. Uitgangspunt voor de beoordeling van de dekkingsgraad is dat alle vereisten uit het kwalificatiedossier onderdeel zijn van het examenprogramma. Er wordt over het geheel van het examen genomen geëxamineerd op het vereiste kwalificatieniveau.

Competentiegerichte opleiding 1^e generatie kwalificatiedossier

Alle kerntaken en de bijbehorende relevante competenties (optellend tot minimaal 75% van de competenties) zijn geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij die kerntaken en competenties. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

Competentiegerichte opleiding 2de generatie kwalificatiedossier

Minimaal 75% van de werkprocessen per kerntaak is geëxamineerd met examens die qua inhoud en qua toetsvorm passen bij de werkprocessen. Daarnaast is 100% van de eventuele, relevante wettelijke beroepsvereisten opgenomen in de examinering.

Toelichting

- Aanvullende uitleg: de vereisten uit het beroepsgerichte deel zijn de kerntaken/beroepscompetenties (CGO, 1e generatie) of kerntaken/werkprocessen (CGO, 2e generatie).
- Is geëxamineerd: betekent dat duidelijk is waar in de toetsen de beroepscompetenties/werkprocessen aan bod komen. Dit is bijvoorbeeld aangegeven in een toetsmatrijs of door de beroepscompetenties/werkprocessen te vermelden bij de vragen of opdrachten. Met andere woorden welke beroepscompetenties/werkprocessen worden door welke opdracht getoetst. Uitgangspunt is dat in principe alles wat in de kwalificatiedossiers aan competenties, kennis en vaardigheden is opgenomen, aan het eind van de opleiding moet zijn getoetst.
- Passende inhoud: het is duidelijk dat de vragen of opdrachten over de inhoud van het werkproces gaan.
- Passende toetsvorm: het is duidelijk dat de toetsmanier past bij het werkwoord van het werkproces ('voert uit' kan niet met een multiplechoicevraag).
- Voor minimaal 75% (toezichtnorm) van de vereisten is er sprake van zowel passende inhoud als passende toetsvorm.
- Er is geen kwantitatieve norm voor de mate waarin een werkproces inhoudelijk is uitgewerkt in een toetsvorm. Het criterium vraagt om exameninstrumentarium dat qua inhoud (en vorm) past bij de werkprocessen. Praktisch betekent dit dat de inhoud van het exameninstrumentarium wordt afgezet tegen het werkproces en de prestatie-indicatoren uit Deel C (wat betreft de prestatie-indicatoren eventueel op basis van comply or explain).

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 2 kerntaken, 10 werkprocessen, 1 proeve van bekwaamheid. 1 toetsmatrijs waarin de kerntaken en de werkprocessen gekoppeld zijn aan de opdrachten in de proeve van bekwaamheid. Beide kerntaken en alle werkprocessen worden qua inhoud en qua toetsvorm juist geëxamineerd in de proeve van bekwaamheid.

Oordeel Voldoende (100%)

Argumentatie Alle kerntaken en werkprocessen worden qua inhoud en qua toetsvorm juist getoetst.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 4 kerntaken, 15 werkprocessen, 4 proeven van bekwaamheid. Er is geen apart overzicht met een verantwoording gegeven. De vier proeven van bekwaamheid hebben wel telkens één kerntaak als onderwerp en de bijbehorende werkprocessen staan duidelijk in de proeve van bekwaamheid vermeld.

Oordeel Voldoende (Kerntaak 1, 2 en 4: 100%, kerntaak 3: 80%)

Argumentatie Alle kerntaken en werkprocessen zijn opgenomen in de examinering. De kerntaken 1, 2 en 4 worden qua inhoud en qua toetsvorm juist getoetst. Werkproces 4 (van de 5 werkprocessen) van kerntaak 3 wordt inhoudelijk niet juist getoetst. Het werkproces vraagt om 'handelen in onvoorziene situaties'. In het instrumentarium is geen waarborg opgenomen dat de deelnemer minimaal één keer beoordeeld wordt op het handelen in een onvoorziene situatie.

Opmerking Zoals omschreven in de opdrachten van de Proeve van Bekwaamheid bij kerntaak 4 moet de deelnemer ook enkele leidinggevende activiteiten uitvoeren, terwijl dit niet opgenomen is in de bijbehorende werkprocessen. Uit de beoordeling blijkt echter dat de leidinggevende activiteiten wel beoordeeld worden maar dat deze beoordeling niet meegenomen wordt in de beslissing of de deelnemer de Proeve wel of niet voldoende uitgevoerd heeft en dus niet van invloed is op het wel of niet behalen van het diploma.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 14 werkprocessen, 1 portfolio. Er is geen verantwoordingsdocument aangeleverd. Er is geen relatie gelegd tussen de opdrachten in het portfolio en de kerntaken en werkprocessen, en deze is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal.

Oordeel Onvoldoende (0%)

Argumentatie Er is geen relatie gelegd tussen de opdrachten in het portfolio en de kerntaken en werkprocessen, dit is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal, daarom is het niet mogelijk om te beoordelen of de kerntaken en werkprocessen qua inhoud en toetsvorm juist worden geëxamineerd.

Opmerking De instelling dient aan te geven hoe en waar de kerntaken en werkprocessen geëxamineerd worden.

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 4 kerntaken, 12 werkprocessen, 1 proeve van bekwaamheid, 1 toetsmatrijs waarin de kerntaken en de werkprocessen gekoppeld zijn aan de opdrachten in de proeve van bekwaamheid. Per

kerntaak worden 3 werkprocessen geëxamineerd. Bij de kerntaken 1, 2 en 4 worden alle werkprocessen op het juiste niveau geëxamineerd. Bij kerntaak 3 is er met betrekking tot één werkproces geen inhoudelijke dekking.

Oordeel Onvoldoende. (Dekking kerntaak 3: 66%)

Argumentatie Bij kerntaak 3 voldoet het exameninstrumentarium niet aan de minimale dekking van 75% per kerntaak. De werkprocessen 1 en 2 hebben een dekking van 100%. Werkproces 3 wordt inhoudelijk niet juist getoetst.

Opmerking Geen

5.2 Criterium 3.2: Cesuur

Criterium

De cesuur in de exameninstrumenten ligt op een niveau, waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de exameninstrumenten zijn verwerkt. De puntentoekenning en –verdeling, en de wijze waarop het eindresultaat wordt berekend doen niets af aan de betrouwbaarheid van de cesuur.

Competentiegerichte opleiding 1^e generatie kwalificatiedossier

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als ‘voldoende’ als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de competenties en kerntaken.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de diplomaerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.

Competentiegerichte opleiding 2de generatie kwalificatiedossier

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven met ‘voldoende’ als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de werkprocessen.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de certificeerbare of diplomaerbare eenheid⁴ die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.

Toelichting

- Gemiddeld voldoet aan de vereisten: Kerntaken voldoen als de werkprocessen in voldoende mate worden beheerst, die op hun beurt voldoende zijn door een gerechtvaardigde weging van de beoordeling van de prestatie-indicatoren. Dit betekent dat de cesuur (per toets) per werkproces op een aanvaardbaar niveau moet liggen. Een passende cesuur is afgestemd op de eisen waaraan voldaan moet worden en de moeilijkheidsgraad van de toets.
- Betrouwbaarheid cesuur: er zijn geen factoren op de cesuur van invloed waardoor de beoordeling (en daarmee de waardering van de kennis, vaardigheden en houding van de deelnemer) lager uitpakt dan voor de vakbekwaamheid voor het beroep wenselijk is.
- Niet oneigenlijke puntentoekenning: het toekennen van punten/waarderingen op een manier die in overeenstemming is met de eigenlijke opzet ervan.
- Certificeerbare eenheid: Dit is een afgebakend en samenhangend geheel van werkprocessen afkomstig uit een (of meerdere) kerntaken. Aan een Certificeerbare Eenheid is een certificaat verbonden. Als er sprake is van certificeerbare eenheden binnen een kwalificatie zijn deze in het kwalificatiedossier als zodanig aangegeven.
- Diplomaerbare eenheid: Voor de kwalificatie kan een diploma worden verkregen.

---

⁴ Diplomaerbare eenheid: kwalificatie- of kwalificatieniveau

- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling binnen de diplomaerbare eenheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur. Dit betekent:
  - dat duidelijk moet zijn hoe de scores van alle toetsen leiden tot het zakken of slagen voor de kwalificatie.
  - dat duidelijk is vast te stellen dat de deelnemer de getoetste (kerntaken en) werkprocessen in voldoende mate beheerst.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 5 kerntaken, 20 werkprocessen, 5 proeven van bekwaamheid. Er is geen expliciete cesuur of compensatieregeling vermeld. Wel is aangegeven dat elke proeve van bekwaamheid voldoende moet worden afgesloten en dat dit alleen kan als alle werkprocessen per proeve van bekwaamheid met minimaal voldoende zijn beoordeeld.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Uit het document 'Toetsaangelegenheden' (p. 15) wordt duidelijk dat de deelnemer om te slagen de (kerntaken) en werkprocessen in voldoende mate moet beheersen.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 2 kerntaken, 6 werkprocessen, 1 BPV-toets. Er is vermeld dat de deelnemer 5 van 6 werkprocessen op het niveau beginner moet afsluiten en dat één werkproces op het niveau gevorderde moet worden afgesloten.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Uit het aangeleverde materiaal wordt duidelijk dat de deelnemer om te slagen de (kerntaken) en werkprocessen in voldoende mate dient te beheersen. De cesuurbepaling dat werkproces 5 op het niveau van gevorderde moet worden afgesloten is niet oneigenlijk. Voor het beroep is dit werkproces essentieel.

Opmerking Geen

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 20 werkprocessen, 1 portfolio. Er is geen koppeling gegeven tussen (kerntaken en) werkprocessen en opdrachten, en in de aangeleverde documenten is geen cesuur vermeld. Voor de toets is de cesuur niet te bepalen.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Het is niet mogelijk om vast te stellen of de deelnemer (de kerntaken en) werkprocessen van deze kwalificatie in voldoende mate beheerst omdat er geen koppeling is gegeven tussen werkprocessen en opdrachten en deze is ook niet af te leiden uit het beschikbare materiaal.

Opmerking Vermeld expliciet de cesuur. Geef duidelijk aan waar in de examinering de werkprocessen aan bod komen.

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 6 kerntaken, 21 werkprocessen, 4 proeven van bekwaamheid. Bij elke proeve van bekwaamheid is een beoordelingslijst gegeven waarop de beoordelaar kan aangeven of een deelnemer geslaagd is. Er is echter niet vermeld hoeveel van de beoordelingscriteria voldoende moeten zijn behaald.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Het is niet mogelijk om vast te stellen of de deelnemer (de kerntaken en) werkprocessen van deze kwalificatie in voldoende mate beheerst, omdat de cesuur per toets niet is aangegeven. Hierdoor is ook niet duidelijk of de mogelijkheid om te compenseren is uitgesloten.

Opmerking Vermeld expliciet hoeveel beoordelingscriteria en welke minimaal per werkproces voldoende moeten worden beoordeeld om gemiddeld te voldoen aan een werkproces.

5.3 Criterium 4.1: Informatie deelnemer

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan de deelnemer weet wat er in het examen van hem verlangd wordt en welke punten hij waarmee kan behalen. De deelnemer weet wanneer hij wat moet doen om een voldoende te behalen. Dit betekent dat de beschrijving van opdracht en/of gewenst resultaat, de beoordelingscriteria, de wijze van beoordeling en de cesuurbepaling bekend zijn voor de deelnemer.

Toelichting

- Voldoende informatie: De deelnemer moet vooraf over die informatie beschikken die nodig is om het examen af te kunnen leggen; de deelnemer mag geen vragen meer hebben over de voorbereiding, uitvoering en beoordeling van het examen.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 17 werkprocessen, 3 meesterproeven, 1 per kerntaak. In de instructie deelnemer staat het volgende aangegeven: uitleg over de opdracht, de looptijd van de opdracht, de eisen aan de opdracht, de te treffen voorbereidingen, de wijze van beoordeling inclusief de criteria, uitleg over het eindgesprek.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De deelnemer weet wat er van hem wordt verwacht en weet hoe de beoordeling verloopt.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 2 kerntaken, 7 werkprocessen, 1 proeve van bekwaamheid. Er is een handleiding voor de deelnemer aangeleverd, hierin staat het volgende aangegeven: de tijdsduur van de proeve van bekwaamheid, uitleg over het eindgesprek, uitleg over de opdrachten, inclusief een stappenplan, uitleg over de gang van zaken en de rollen van de examinatoren/beoordelaars, een voorbeeld logboek en uitleg over de beoordeling en informatie over wanneer men zakt of slaagt.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De deelnemer weet wat er van hem wordt verwacht en weet hoe de beoordeling verloopt.

Opmerking Deze proeve van bekwaamheid bevat een overzichtelijke handleiding voor de deelnemer. Het is een aandachtspunt dat deze handleiding wel erg omvangrijk is (27 pagina's).

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 7 kerntaken, 49 werkprocessen, 1 proeve van bekwaamheid. In de proeve van bekwaamheid is een hoofdstuk Informatie deelnemer opgenomen, hierin is aangegeven welke prestatie de deelnemer moet leveren en de gang van zaken tijdens de Proeve van Bekwaamheid. De tijdsduur is niet opgenomen en de te behalen punten per opdracht en de cesuur zijn alleen in de beoordelaarinstructie opgenomen.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie In de instructie aan de deelnemer is het volgende niet vermeld: de tijdsduur van de proeve van bekwaamheid, de te behalen punten per opdracht en de cesuur. Hierdoor is het voor de deelnemer niet duidelijk in welke tijd hij de proeve van bekwaamheid moet afronden en hoe de beoordeling verloopt.

Opmerking De deelnemersinstructie zou iets meer in de taal van de deelnemer gesteld kunnen worden, het taalgebruik is erg formeel.

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 12 werkprocessen, 3 proeven van bekwaamheid. De proeven van bekwaamheid bestaan uit twee A4-tjes met daarop de opdracht en een beoordelingslijst, dit document is duidelijk bestemd voor de examinerator.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Er is geen deelnemersinstructie aangeleverd. Hierdoor weet de deelnemer niet wat er van hem verwacht wordt en ook niet hoe de beoordeling verloopt. Ook in de proeven zelf is hierover onvoldoende informatie opgenomen.

Opmerking Geen

5.4 Criterium 4.2: Afnamecondities

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden een examen moet worden afgenomen. De te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie zijn bekend voor de deelnemer en beoordelaar.

Toelichting

- Voorbereidingen: Voor de betrokkenen bij het examen is duidelijk wat zij moeten doen voorafgaand aan het toetsmoment/de aanvang van de beoordeling.
- Toegestane hulpmiddelen: Opsomming van die zaken die een deelnemer tijdens de toets mag gebruiken of juist niet mag gebruiken.
- Context/setting: De omschrijving van het geheel van omstandigheden waaronder de toets wordt afgenomen (bijvoorbeeld door middel van een concrete situatieomschrijving). Dit zorgt ervoor dat de deelnemer goed aan de opdracht kan voldoen en dat de beoordelaar aan de hand van de gestelde criteria kan beoordelen.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 15 werkprocessen, 2 proeven van bekwaamheid. De proeven van bekwaamheid bevatten een instructie deelnemer en een instructie beoordelaar. Hierin staat o.a. het volgende aangegeven: de te treffen voorbereidingen door de deelnemer, uitleg van de opdrachten zoals deze uitgevoerd moeten worden op het leerbedrijf, de eisen waaraan het leerbedrijf moet voldoen, gebruik materialen hulpmiddelen en duur van de proeven.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Deze examens bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden het examen moet worden afgenomen.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 5 kerntaken, 23 werkprocessen, binnenschoolse projecttoets en buitenschoolse projecttoets (BPV). De praktijktoets BPV betreft een stagebeoordeling. De documenten voor de toetsen bevatten een instructie voor de deelnemer, waarin duidelijk beschreven staat onder welke omstandigheden deze examens worden afgenomen.

Oordeel Voldoende

Argumentatie De instelling heeft zowel voor de deelnemer als voor de beoordelaars duidelijke informatie verschaft over de afnamecondities van de toetsen.

Opmerking Geen

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1:

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 4 kerntaken, 10 werkprocessen. Het aangeleverde materiaal bestaat uit 4 opdrachtkaarten en een beoordelingsformulier.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Het aangeleverde materiaal is incompleet, de volgende informatie wordt gemist: de te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie. Hierdoor is niet duidelijk of de deelnemer en de beoordelaar voldoende geïnformeerd worden over de omstandigheden waaronder het praktijkexamen wordt afgenomen.

Opmerking Vermeld in de toetsdocumenten een duidelijke beschrijving van de afnamecondities voor de deelnemer en de beoordelaar.

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 1 kerntaak, 5 werkprocessen, portfolio. Het materiaal bevat een stappenplan bij de proeve van bekwaamheid, een protocol bewijzen competenties, een format middenkaderfunctionaris, er is echter niet of nauwelijks informatie aanwezig over de afnamecondities van het examen.

Oordeel: Onvoldoende

Argumentatie In het aangeleverde materiaal ontbreekt een duidelijke beschrijving van de afnamecondities, zo is niet aangegeven: de te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen en de context c.q. de setting. Hierdoor is niet duidelijk of de deelnemer en de beoordelaar voldoende geïnformeerd worden over de omstandigheden waaronder het praktijkexamen wordt afgenomen.

Opmerking Vermeld in de toetsdocumenten een duidelijke beschrijving van de afnamecondities voor de deelnemer en de beoordelaar.

5.5 Criterium 4.3: Beoordelingsvoorschrift

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten zijn voorzien van een beoordelingsvoorschrift waaruit de beoordelaar duidelijk kan opmaken op grond waarvan een antwoord of prestatie van een deelnemer met een bepaalde (deel)score moet worden gewaardeerd. Er is beschreven hoe een zo objectief mogelijke beoordeling tot stand komt. Dit betekent dat het exameninstrumentarium de volgende zaken bevat:

- een inhoudelijk correct antwoordmodel of een beoordelingsschema (met beoordelingscriteria)
- een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten)
- een beschrijving van hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering
- een beoordelaarinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van deelnemers beoordeeld moeten worden.

Toelichting⁵

- Antwoordmodel: Een opsomming van goede, soms van minder goede en foute antwoorden bij open of gesloten vragen.
- Beoordelingsschema: Een schema dat dient als richtlijn bij de beoordeling van antwoorden op opgaven waarbij geen eenduidig antwoordmodel op te stellen is. In het beoordelingsschema worden criteria vermeld aan de hand waarvan het antwoord beoordeeld moet worden. Deze criteria kunnen zowel op de inhoud als op de structuur van het antwoord betrekking hebben.
- Scoringsvoorschrift: In het voorschrift wordt vermeld: de maximaal haalbare toetscore en de scorepunten per vraag/opdracht, en eventueel nog de aftrekpunten of bonuspunten, een en ander afhankelijk van goede of gedeeltelijk goede antwoorden c.q. prestaties.
- Beoordelaarinstructie: De beoordelingsinstructie heeft betrekking op zaken als: het geven van aanwijzingen aan de deelnemer tijdens de afname of beoordeling, het voortijdig beëindigen van een examen, het komen tot een eenduidige beoordeling in geval van 2 of meer beoordelaars.

Voorbeelden voldoende

Voorbeeld 1

Gegeven: Kwalificatie 90xxx, 1 kerntaak, 3 werkprocessen, 2 proeven van bekwaamheid, en een BPV-werkboek. Bij de twee proeven van bekwaamheid is een scorelijst gegeven met daarin criteria en een beschrijving welk gedrag tot een beoordeling 'O' leidt en welk gedrag tot een beoordeling 'V' leidt. Er is aangegeven dat alle criteria met een 'V' beoordeeld moeten zijn. Verder is er een algemene paragraaf opgenomen voor de beoordelaar. Het BPV-werkboek bevat dezelfde systematiek, de criteria in de BPV moeten worden afgevinkt

⁵ Bron: Cito (http://citogroep.nl/oenw/info/ttb/eind_fr.htm)

door de praktijkbeoordelaar.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Er wordt complete en duidelijke informatie aan de beoordelaar verstrekt over hoe de beoordeling dient te geschieden en hoe de eindwaardering tot stand dient te komen.

Opmerking Geen

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 4 kerntaken, 26 competenties, 1 portfolio. Bij de onderdelen die in het portfolio moeten worden opgenomen is vermeld hoe deze beoordeeld dienen te worden. Verder bevat het portfolio een beoordelingslijst van de stage, deze bevat criteria en een norm per criterium. Er is aangegeven hoe de eindwaardering plaatsvindt, en er is een instructie beoordelaar aangeleverd welke algemene uitleg voor de beoordelaar bevat.

Oordeel Voldoende

Argumentatie Er wordt compleet en duidelijk informatie aan de beoordelaar verstrekt over hoe de beoordeling dient te geschieden.

Opmerking Het is onduidelijk of de stagebeoordelaar de algemene informatie over het beoordelen van de stageopdrachten te zien krijgt.

Voorbeelden onvoldoende

Voorbeeld 1

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 2 kerntaken, 15 werkprocessen, portfolio. Er is een beoordelingsformulier aanwezig voor één onderdeel, voor de overige onderdelen zijn geen beoordelingsformulieren aangeleverd. Op het aanwezige beoordelingsformulier is niet aangegeven wanneer een onderdeel onvoldoende, voldoende of goed is.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Er ontbreken beoordelingsformulieren, verder is het aanwezige beoordelingsformulier niet compleet. Hierdoor wordt er aan de beoordelaar onvoldoende duidelijke informatie gegeven over hoe deze dient te beoordelen.

Opmerking: Stel beoordelingsformulieren op die aan de volgende eisen voldoen:

- een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten),
- een beschrijving van hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering
- een beoordelaarinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van deelnemers beoordeeld moeten worden

Voorbeeld 2

Gegeven Kwalificatie 90xxx, 3 kerntaken, 17 werkprocessen, 3 proeven van bekwaamheid. Per proeve van bekwaamheid is een beoordelingsformulier aangeleverd, hierop staan de werkprocessen vermeld, welke door de beoordelaar afgevinkt moeten worden.

Oordeel Onvoldoende

Argumentatie Op de beoordelingsformulieren staan enkel de werkprocessen vermeld, dit zijn echter geen duidelijke criteria. Bovendien ontbreekt in het beoordelingsformulier een norm die aangeeft welke prestatie leidt tot een voldoende of onvoldoende beoordeling. Er is niet aangegeven bij welke beoordeling (hoeveel voldoende scores) de deelnemer slaagt voor de Proeve van Bekwaamheid. Er ontbreekt een algemene instructie voor de beoordelaar. Samenvattend, er wordt aan de beoordelaar onvoldoende duidelijke informatie gegeven over hoe deze dient te beoordelen.

Opmerking Geen

6 TOELICHTING CRITERIA – NEDERLANDS EN MODERNE VREEMDE TALEN

Algemeen

Nederlands CEF-niveau

De eisen voor Nederlands zijn vastgelegd in de eerste en tweede generatie kwalificatiedossiers en in het brondocument Leren Loopbaan en Burgerschap 2007 c.q. het addendum Nederlands in het kader van burgerschap 2007. De beheersingsniveaus zijn geformuleerd volgens het raamwerk van het Common European Framework (CEF). Het CEF-niveau is gekoppeld aan het niveau van de mbo-opleiding. De eisen vanuit het addendum of brondocument kunnen verschillen van de eisen uit het kwalificatiedossier. Als dit het geval is, dan geldt het hoogste niveau.

De inspectie houdt toezicht op de kwaliteit van de examinering op basis van:

- het Toezichtkader bve 2009 en de aanvulling voor 2010
- de beheersingsniveaus (CEF) voor Nederlands vastgelegd in de kwalificatiedossiers
- het brondocument Leren Loopbaan en Burgerschap 2007 c.q. het addendum Nederlands in het kader van burgerschap 2007.

Het oordeel over Nederlands:

- we geven per taalvaardigheid (Spreken, Gesprekken voeren, Schrijven, Luisteren, lezen) bevindingen weer en geven per taalvaardigheid een oordeel (O,V). Vervolgens geven we een eindoordeel voor Nederlands.

Nederlands op referentieniveau⁶

De wet Referentieniveau gaat gelden vanaf 1-8-2010. De referentieniveaus 2F (voor mbo 1-2-3) en 3F (voor mbo-4) gelden voor alle deelnemers die vanaf augustus 2010 aan een mbo-opleiding beginnen, ongeacht het dossier waarop ze zijn ingeschreven, dus ook eindtermendossiers.

De meeste deelnemers zullen starten met een opleiding waarvan het kwalificatiedossier per 1 februari 2010 is vastgesteld (KD 2010). In deel B van het kwalificatiedossier wordt verwezen naar de voor het mbo vastgestelde referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen. Voor Nederlands komen deze in de plaats van de generieke eisen aan de Nederlandse taal op CEF-niveau (zoals geformuleerd in het raamwerk Nederlands en opgenomen in het brondocument Leren Loopbaan en Burgerschap). De voor het beroep benodigde taal- en rekenvaardigheden zijn weergegeven in deel C van deze dossiers. In deel D zijn de beheersingsniveaus die bij deze beroepseisen horen in tabelvorm opgenomen en zijn de beroepsgerichte niveau-eisen verantwoord.

Als zittende deelnemers (eerdere cohorten dan 2010) worden overgeschreven naar het nieuwste kwalificatiedossier 2010 waarvoor de referentieniveaus (vanaf 1-8-2010) gelden, dan gelden alle eisen uit het nieuwe dossier voor deze deelnemers, inclusief de referentieniveaus. Dit betekent dus dat 'startende deelnemers', deelnemers zijn die: a) in 2010-2011 met een nieuwe opleiding beginnen; en b) die zijn overgeschreven op een kwalificatiedossier 2010.

---

⁶ Zie brief OCW van 29 januari 2010 met het onderwerp: Implementatie referentieniveaus taal en rekenen mbo. Kenmerk BVE/Stelsel/180716

De inspectie houdt toezicht op basis van:

- het Toezichtkader bve 2009 en de aanvulling voor 2010
- de referentieniveaus (2F en 3F) voor Nederlands vastgelegd in de kwalificatiedossiers, zie voor de niveaubeschrijvingen het hoofdrapport van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen: 'Over de drempels met taal en rekenen'.

Het toezicht is van toepassing op:

- de instellingsexamens gebaseerd op de referentieniveaus; de inspectie onderzoekt niet het exameninstrumentarium van de pilotexamens bij de instelling.
- cohort 2010-2011
- de tweede generatie kwalificatiedossiers (vanaf kwalificatiedossiers 2010-2011)

Het oordeel over Nederlands:

- we geven per **subdomein** - Luisteren, Spreken, Gesprekken, Schrijven, Lezen (zakelijke teksten) en Taalverzorging - de bevindingen weer en geven per subdomein een oordeel (O,V).

Moderne vreemde talen CEF-niveau

De eisen voor moderne vreemde talen zijn vastgelegd vanaf de tweede generatie kwalificatiedossiers. De beheersingsniveaus zijn geformuleerd volgens het raamwerk van het Common European Framework (CEF).

De inspectie houdt toezicht op de kwaliteit van de examinering op basis van:

- het Toezichtkader bve 2009 en de aanvulling voor 2010
- de beheersingsniveaus (CEF) voor moderne vreemde talen zoals vastgelegd in de kwalificatiedossiers.

Het oordeel over de moderne vreemde talen:

- we geven per taalvaardigheid (Spreken, Gesprekken voeren, Schrijven, Luisteren, lezen) bevindingen weer en geven per taalvaardigheid een oordeel (O,V). Vervolgens geven we per taal een eindoordeel.

Korte toelichting bij de uitwerking beoordeling talen

Nederlands en moderne vreemde talen op CEF-niveau en Nederlandse taal op referentieniveau worden aan de hand van onderstaande standaarden en criteria beoordeeld.

In de volgende nadere uitwerking van de beoordeling van talen zijn alleen voorbeelden opgenomen die betrekking hebben op de CEF-niveaus, zowel voor Nederlands als voor de moderne vreemde talen. De voorbeelden zijn gebaseerd op door de inspectie eerder uitgevoerde beoordelingen. Er zijn voor Nederlands nog geen beoordelingen uitgevoerd waarbij sprake was van het referentieniveau. Deze kunnen daarom nog niet worden weergegeven in deze normenbundel.

6.1 Criterium 3.1: Dekkingsgraad

Criterium

De exameninstrumenten dekken de kwalificatievereisten die zijn aangegeven in het kwalificatiedossier of eindtermendocument zodanig af dat recht wordt gedaan aan het vereiste CEF-niveau dan wel referentieniveau. Van een toereikende dekking is alleen sprake indien de examinering uitgaat van een toetsvorm die past bij het beheersingsniveau van de vereisten.

Toelichting

- Het toezicht op talen in 2010/2011 heeft betrekking op Nederlands en de moderne vreemde talen (mvt) op CEF-niveau vanaf cohort 2007 dus: cohort 2007/2008, 2008/2009 en 2009/2010. Voor Nederlands en mvt is bepaald dat alle vijf taalvaardigheden (luisteren, lezen, gesprekken voeren, spreken en schrijven) per taal geëxamineerd dienen te zijn met examens die qua CEF-niveau en qua toetsvorm passen bij de taalvaardigheden waarover een beoordeling wordt gegeven.
- Op basis van de brief van OCW van 29-1-2010 met het onderwerp: Implementatie referentieniveaus taal en rekenen mbo. Kenmerk BVE/Stelsel/180716 ziet het toezicht op Nederlands voor opleidingen die na 1 augustus 2010 zijn gestart, in 2010/2011 er als volgt uit: Alle vier domeinen - mondelinge taalvaardigheid (per subdomein), leesvaardigheid, schrijfvaardigheid en taalverzorging - dienen geëxamineerd te zijn met examens die qua referentieniveau en qua toetsvorm passen bij de taalvaardigheden waarover een beoordeling wordt gegeven.

Voorbeeld voldoende

Gegeven Kwalificatie 90xxx, cohort 2008-2010, niveau 2 Engels, een luistertoets, een leestoets, een rapportage behorend bij het portfolio, een Proeve van Bekwaamheid waarin de vaardigheden spreken en gesprekken voeren getoetst worden.

Oordeel Voldoende voor alle taalvaardigheden

Argumentatie De gekozen toetsvormen zijn passend bij alle vaardigheden. De teksten, dan wel opdrachten sluiten aan bij het CEF-niveau A2.

Opmerking De opdracht binnen de proeve voor de vaardigheid Gesprekken voeren doet minimaal een beroep op de vaardigheid gesprekken voeren van de deelnemer, de vaardigheid spreken heeft een beduidend groter aandeel binnen de proeve. Voor spreken en gesprekken voeren moet een aparte beoordeling gegeven worden.

Voorbeeld onvoldoende

Gegeven Kwalificatie 90xxx, cohort 2009-2011, niveau 2, Nederlands, een mondeling examen, een leestoets, een luistertoets en een schrijfopdracht

Oordeel Onvoldoende voor spreken

Argumentatie De taalvaardigheden lezen, luisteren, schrijven en gesprekken voeren worden met een passende toetsvorm getoetst en op het juiste CEF-niveau, A2, getoetst. De vaardigheid spreken komt onvoldoende aan bod in het mondeling examen en wordt niet als aparte vaardigheid beoordeeld. Het mondeling examen bestaat uit het voeren van een gesprek. In de opdracht is

niet opgenomen dat de deelnemer alleen aan het woord is en bijvoorbeeld kort een beschrijving of opsomming moet geven over een alledaags onderwerp. Er is alleen sprake van een dialoog, waarbij de deelnemer reageert op vragen en opmerkingen van de beoordelaar.

6.2 Criterium 3.2: Cesuur

Criterium

De cesuur in de exameninstrumenten ligt op een niveau, waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan het vereiste CEF-niveau dan wel referentieniveau, dat in de exameninstrumenten is verwerkt. De puntentoekenning en –verdeling, en de wijze waarop het eindresultaat wordt berekend doen niets af aan de betrouwbaarheid van de cesuur.

- De cesuur van ieder exameninstrument ligt op een niveau waarop de deelnemer gemiddeld voldoet aan de vereisten die in de examinering zijn verwerkt. Dit niveau kan zijn aangegeven als 'voldoende' als ondergrens.
- Er is sprake van een evenwichtige, niet oneigenlijke puntentoekenning die recht doet aan het belang van de taalvaardigheid.
- Er is sprake van een weging van de opdrachten/toetsen onderling per taalvaardigheid die geen afbreuk doet aan de gehanteerde cesuur.

Toelichting

- Het toezicht op talen in 2010/2011 heeft betrekking op Nederlands en de moderne vreemde talen (mvt) op CEF-niveau vanaf cohort 2007 dus: cohort 2007/2008, 2008/2009 en 2009/2010. Voor deze opleidingen geldt dat voor Nederlands en mvt is bepaald dat alle vijf taalvaardigheden (luisteren, lezen, gesprekken voeren, spreken en schrijven) per taal geëxamineerd dienen te zijn. De cesuur moet (per toets) per taalvaardigheid op een aanvaardbaar niveau liggen. Een passende cesuur is afgestemd op de eisen waaraan voldaan moet worden en de moeilijkheidsgraad van de toets.
- Daarnaast heeft het toezicht op talen vanaf cohort 2010/2011 betrekking op Nederlands op referentieniveau: hiervoor geldt dat alle vier domeinen - mondelinge taalvaardigheid (per subdomein), leesvaardigheid, schrijfvaardigheid en taalverzorging - geëxamineerd dienen te zijn. De cesuur moet (per toets) per taalvaardigheid op een aanvaardbaar niveau liggen. Een passende cesuur is afgestemd op de eisen waaraan voldaan moet worden en de moeilijkheidsgraad van de toets.

Cesuur voor het slagen voor de taal

- Bij opleidingen gestart vóór 1 augustus 2010:
Nederlands: voor niveau 4 opleidingen geldt dat de deelnemer bij diplomering een voldoende moet hebben voor tenminste 3 van de 5 taalvaardigheden (zoals opgenomen in de betreffende kwalificatiedossiers en het hieraan verbonden brondocument Leren, Loopbaan en Burgerschap);
Mvt: voor alle niveaus geldt dat de deelnemer bij diplomering een voldoende moet hebben voor tenminste 3 van de 5 taalvaardigheden per moderne vreemde taal.
- Bij opleidingen gestart per 1 augustus 2010:
Nederlands: voor alle opleidingen geldt dat de examinering van de referentieniveaus nog niet meetelt voor het behalen van het diploma (brief 29-01-2010: "Studenten die vanaf studiejaar 2010/2011 met hun opleiding beginnen en voor het einde van de invoeringsperiode hun opleiding afronden, hebben nog niet volledig kunnen profiteren van het verbeterde taal- en rekenonderwijs. Deze studenten worden er niet op afgerekend als zij de referentieniveaus eventueel niet behalen; ook zonder een voldoende voor de instellings- of pilotexamens op basis van de referentieniveaus kunnen zij hun mbo-diploma halen").

Mvt: hier gelden dezelfde eisen als voor opleidingen gestart vóór 1 augustus 2010.

Voorbeeld voldoende

Gegeven Kwalificatie 90xxx, cohort 2006-2009, niveau 3, Nederlands Taalvaardigheid Lezen, getoetst met een leestoets, bestaande uit drie artikelen en een verslag van een werkbepreking

Oordeel Voldoende voor de taalvaardigheid Lezen

Argumentatie De cesuur van de taalvaardigheid Lezen ligt op een passend niveau. Er is sprake van een evenwichtige puntentoeckenning en de weging van de vier onderdelen doet geen afbreuk aan de cesuur.

Opmerking Geen

Voorbeeld onvoldoende

Gegeven Kwalificatie 90xxx, cohort 2006-2010, niveau 4, Duits, Taalvaardigheid schrijven, getoetst binnen een Proeve van Bekwaamheid

Oordeel Onvoldoende voor Schrijven

Argumentatie De vaardigheid schrijven wordt getoetst binnen de proeve van bekwaamheid bij kerntaak 3. De deelnemer heeft binnen de opdracht een gebruikersinstructie geschreven en deze wordt beoordeeld. De cesuur ligt op een passend niveau. De puntentoeckenning brengt echter een te groot risico met zich mee, doordat meer dan de helft van de punten verdiend kunnen worden met de vorm van het op te leveren product. Hierdoor is het mogelijk dat de inhoud op het juiste CEF-niveau van de gebruikersinstructie voor een te groot deel niet klopt en de deelnemer toch een voldoende haalt voor de vaardigheid schrijven.

Opmerking Geen

6.3 Criterium 4.1: Informatie deelnemer

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan de deelnemer weet wat er in het examen van hem verlangd wordt en welke punten hij waarmee kan behalen. De deelnemer weet wanneer hij wat moet doen om een voldoende te behalen. Dit betekent dat de beschrijving van opdracht en/of gewenst resultaat, de beoordelingscriteria, de wijze van beoordeling en de cesuurbepaling bekend zijn voor de deelnemer.

Toelichting

- **Voldoende informatie:** De deelnemer moet vooraf over die informatie beschikken die nodig is om het examen af te kunnen leggen; de deelnemer mag geen vragen meer hebben over de voorbereiding, uitvoering en beoordeling van het examen.

Voorbeeld voldoende

Gegeven Kwalificatie 90xxx, cohort 2008/2009, niveau 3, Engels. Ingekochte toetsen voor luisteren en lezen en schrijfpdracht en een mondeling examen bestaande uit twee delen.

Oordeel Voldoende voor alle taalvaardigheden

Argumentatie Bij alle taalvaardigheden krijgt de deelnemer voldoende informatie op het examen op juiste wijze te kunnen volbrengen.

Opmerking Geen

Voorbeeld onvoldoende

Gegeven Kwalificatie 90xxx, cohort 2009-2011, niveau 4, Nederlands, een presentatie, een mondeling examen, een leestoets, een luistertoets en een schrijfpdracht.

De toets spreken bestaat uit een korte presentatie die de deelnemer moet geven. Bij de toets is geen informatie beschikbaar voor de deelnemer over hoe hij zich hierop moet voorbereiden. De deelnemer krijgt geen informatie vooraf over de inhoud van de presentatie, de aanwezigen hierbij en de beschikbare middelen.

Oordeel Onvoldoende voor de taalvaardigheid spreken

Argumentatie De deelnemer krijgt onvoldoende informatie vooraf om zich voor te bereiden op de presentatie en weet niet onder welke afnamecondities de presentatie zal plaatsvinden.

Opmerking Geen

6.4 Criterium 4.2: Afnamecondities

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten bevatten voldoende informatie op grond waarvan voor de deelnemer en de beoordelaar duidelijk is onder welke omstandigheden een examen moet worden afgenomen. De te treffen voorbereidingen, de toegestane hulpmiddelen, de omschrijving van de context/setting van de examenopdracht en de inrichting van de examenlocatie zijn bekend voor de deelnemer en beoordelaar.

Toelichting

- Voorbereidingen: Voor de betrokkenen bij het examen is duidelijk wat zij moeten doen voorafgaand aan het toetsmoment/de aanvang van de beoordeling.
- Toegestane hulpmiddelen: Opsomming van die zaken die een deelnemer tijdens de toets mag gebruiken of juist niet mag gebruiken.
- Context/setting: De omschrijving van het geheel van omstandigheden waaronder de toets wordt afgenomen (bijvoorbeeld door middel van een concrete situatieomschrijving). Dit zorgt ervoor dat de deelnemer goed aan de opdracht kan voldoen en dat de beoordelaar aan de hand van de gestelde criteria kan beoordelen.

Voorbeeld voldoende

Gegeven Kwalificatie 90xxx, niveau 2, Nederlands. De toetsbundel bestaat uit een luistertoets, een tekst aan de hand waarvan vragen beantwoord moeten worden, een gesprek, een korte presentatie en een schrijfopdracht.

Oordeel Voldoende voor alle taalvaardigheden

Argumentatie Per taalvaardigheid zijn voorafgaand aan iedere opdracht de afnamecondities duidelijk beschreven.

Opmerking Geen

Voorbeeld onvoldoende

Gegeven kwalificatie 90xxx, niveau 4, Engels. Naast een luister-, lees-, schrijftoets en een presentatie, wordt de vaardigheid gesprekken voeren getoetst met het voeren van een telefoongesprek.

Oordeel Onvoldoende voor de taalvaardigheid gesprekken voeren

Argumentatie Er is geen informatie beschikbaar over de afnamecondities bij de toets gesprekken voeren. Onduidelijk is of de toets telefonisch wordt afgenomen, face-to-face of bijvoorbeeld in een callcenteromgeving.

Daarnaast is niet duidelijk of de deelnemer alleen in een ruimte zit of dat zijn gesprekspartner in dezelfde ruimte aanwezig is en of er mogelijk andere toehoorders aanwezig zijn.

Opmerking Geen

6.5 Criterium 4.3: Beoordelingsvoorschrift

Criterium

Een opleiding scoort 'voldoende' op dit aspect wanneer de examinering overeenkomt met het volgende portret.

De exameninstrumenten zijn voorzien van een beoordelingsvoorschrift waaruit de beoordelaar duidelijk kan opmaken op grond waarvan een antwoord of prestatie van een deelnemer met een bepaalde (deel)score moet worden gewaardeerd. Er is beschreven hoe een zo objectief mogelijke beoordeling tot stand komt. Dit betekent dat het exameninstrumentarium de volgende zaken bevat:

- een inhoudelijk correct antwoordmodel of een beoordelingsschema (met beoordelingscriteria)
- een scoringsvoorschrift dat beschrijft welke antwoorden goed, gedeeltelijk goed en welke als fout moeten worden beschouwd, inclusief de daarbij behorende waardering (punten)
- een beschrijving van hoe eventuele deelwaarderingen leiden tot een eindwaardering
- een beoordelaarinstructie met algemene richtlijnen over de wijze waarop de prestaties van deelnemers beoordeeld moeten worden.

Toelichting⁷

- **Antwoordmodel:** Een opsomming van goede, soms van minder goede en foute antwoorden bij open of gesloten vragen.
- **Beoordelingsschema:** Een schema dat dient als richtlijn bij de beoordeling van antwoorden op opgaven waarbij geen eenduidig antwoordmodel op te stellen is. In het beoordelingsschema worden criteria vermeld aan de hand waarvan het antwoord beoordeeld moet worden. Deze criteria kunnen zowel op de inhoud als op de structuur van het antwoord betrekking hebben.
- **Scoringsvoorschrift:** In het voorschrift wordt vermeld: de maximaal haalbare toetscore en de scorepunten per vraag/opdracht, en eventueel nog de aftrekpunten of bonuspunten, een en ander afhankelijk van goede of gedeeltelijk goede antwoorden c.q. prestaties.
- **Beoordelaarinstructie:** De beoordelingsinstructie heeft betrekking op zaken als: het geven van aanwijzingen aan de deelnemer tijdens de afname of beoordeling, het voortijdig beëindigen van een examen, het komen tot een eenduidige beoordeling in geval van 2 of meer beoordelaars.

Voorbeeld voldoende

Gegeven Kwalificatie 90xxx, niveau 2, Engels. De toetsbundel voor Engels bestaat uit verschillende opdrachten, waarin alle vaardigheden worden getoetst.

Oordeel Voldoende voor alle taalvaardigheden

Argumentatie In de toetsbundel worden alle vaardigheden getoetst, waarbij er een duidelijk antwoordmodel aanwezig is en voor zowel de beoordelaar als de deelnemer is voldoende duidelijk wanneer punten worden toegekend.

⁷ Bron: Cito (http://citogroep.nl/oenw/info/ttb/eind_fr.htm)

Opmerking Geen

Voorbeeld onvoldoende

Gegeven Kwalificatie 90xxx, niveau 3, Engels. Spreken en gesprekken voeren worden getoetst binnen de proeve van bekwaamheid. Lezen, luisteren en schrijven worden schriftelijk getoetst, met open en gesloten vragen.

Oordeel Onvoldoende voor de taalvaardigheden lezen en luisteren

Argumentatie De leestoets bestaat uit mc-vragen en open vragen. Voor de gesloten vragen is een antwoordmodel beschikbaar, maar voor de open vragen zijn de juiste antwoorden niet gegeven. Bij de luistertoets is een volledig antwoordmodel aanwezig bij de open vragen, maar er is hierbij niet aangegeven hoe met een eventueel gedeeltelijk juist antwoord omgegaan moet worden.

Opmerking Geen